

Juny de 2022

PROPOSTA D'AMPLIACIÓ CAP AL NORD-OEST DEL PARC NATURAL DE SANT LLORENÇ DEL MUNT I L'OBAC



Treball realitzat pel biòleg
Florenci Vallès Sala per
encàrrec de l'Ajuntament
de Sant Fruitós de Bages

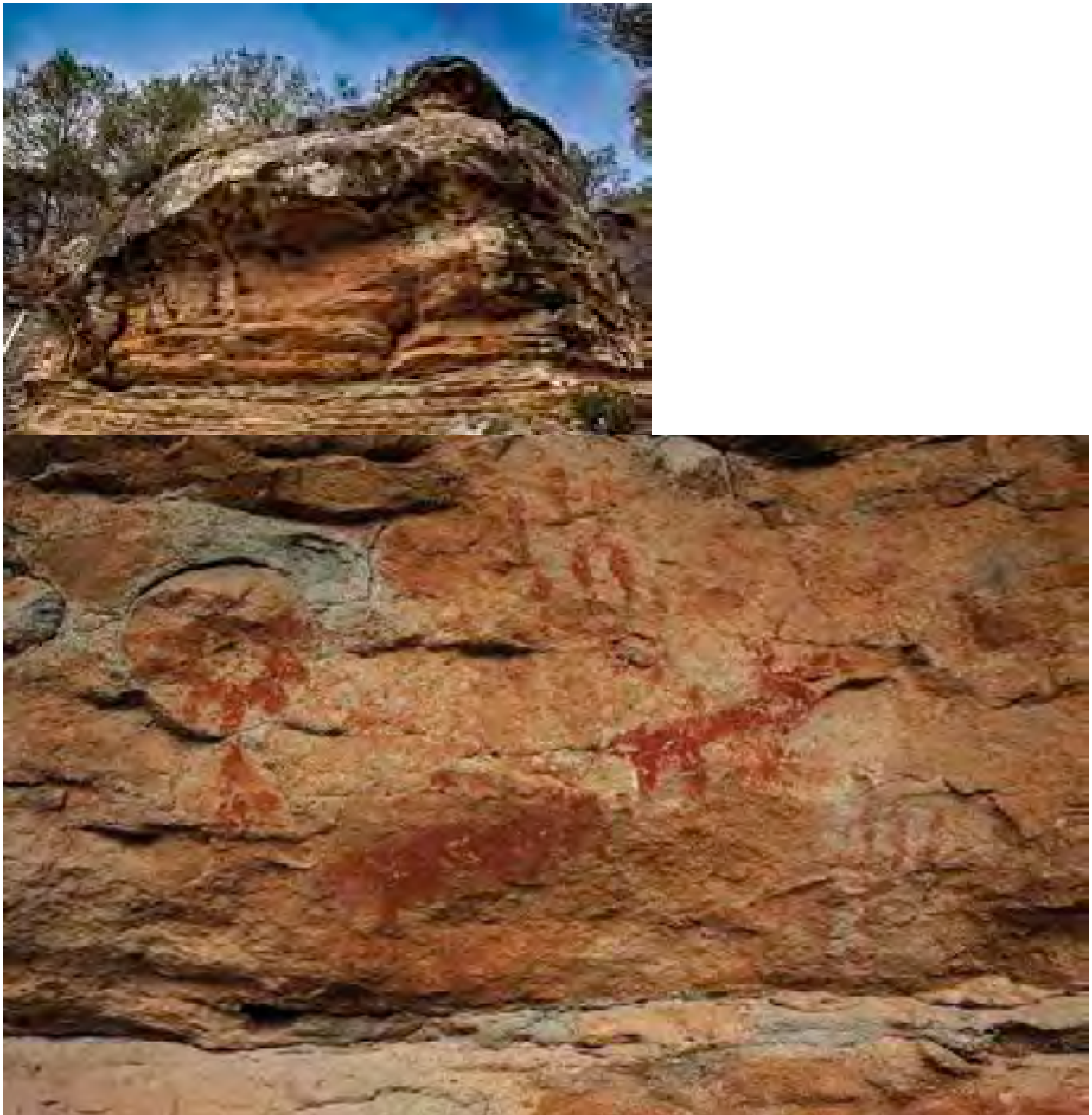
1. Introducció

Entre el límit nord-occidental del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac i la línia que va, aproximadament, del sud del poble de Calders fins a l'Angle (Manresa) passant per Sant Benet de Bages, la Tolega (Sant Fruitós de Bages) i les Marcetes (Manresa) hi ha una zona de 61 km² molt poc poblada amb espais i elements singulars d'un interès naturalístic remarcable (vegeu els plànols del final). Entre ells trobem la riera de Calders amb els seus abundants i pronunciats meandres i els seus cingles, el tram baix de la vall de la riera de Mura amb els seus gorgs d'aigües transparents, l'alterosa cinglera que ressegueix el riu Llobregat i les petites cascades per on salten les seves aigües, els afloraments geològics rics en fòssils d'organismes marins, el pont Foradat de les Arnaules (Manresa) –un pont natural d'uns 13 metres de llarg–, els boscos de pinasses del nord i el nord-oest del poble de Mura, els bosquets d'aurons negres –uns arbres caducifolis no gaire abundants i de gran bellesa a la tardor–, l'albereda de l'Angle on crien els bernats pescaires i reposen els corbs marins, els cingles de la riera de Mura on nien els roquerols i els aiguamolls de la gravera dels Tres Salts (Talamanca) on crien granotes i gripaus.



Món Sant Benet (Sant Fruitós de Bages). A l'esquerra, el monestir de Sant Benet de Bages.

La zona en qüestió pertany al [Geoparc de la Catalunya Central](#) –és especialment rica en elements d'interès geològic– i a la [denominació d'origen Pla de Bages](#). Inclou [Món Sant Benet](#), que és un complex cultural, turístic i de lleure que es va crear al voltant del monestir de Sant Benet de Bages i és propietat de la Fundació Catalunya la Pedrera. Inclou també una part de l'[Anella Verda de Manresa](#), les [pintures rupestres de les Brucardes](#) i les centrals hidroelèctriques de la Colònia Jorba (Calders) i [de les Marcetes \(Manresa\)](#). Aquesta última funciona des de 1906, i té una gran resclosa situada en un bonic paratge del Llobregat i un ampli canal –en gran part subterrani– de 2,8 quilòmetres de longitud.



Pintures rupestres de les Brucardes (Sant Fruitós de Bages). La seva tipologia és pròpia de les primeres cultures metal·lúrgiques (calcolític, edat del bronze i inici de l'edat del ferro). La foto petita superior correspon a la balma on es troben.

El territori que estem descrivint també destaca per l'abundància i varietat de construccions de pedra seca. Entre aquestes són especialment notables les [tines enmig de les vinyes](#) dels Tres Salts, la del Llobregat i les del tram inferior de la vall de la riera de Mura, un tram en què aquesta riera rep el nom de riera de Sant Esteve perquè passa per la capella d'origen romànic de [Sant Esteve de Vila-rasa](#).



Tina enmig de les vinyes del tram inferior de la vall de la riera de Mura (Talamanca), el qual es coneix també amb el nom de riera de Sant Esteve, perquè passa per Sant Esteve de Vila-rasa. Al fons, un dels molts cingles que hi ha a la zona.

Pel mateix territori passen els camins [GR3](#) i [GR4](#), el [Camí del Llobregat GR 270](#), el [Camí Català de Sant Jaume](#) i el [Camí Oliba](#). Aquests dos últims camins coincideixen quan discorren pel Bages.

Tal com es pot veure en els plànols del final, aquesta gran zona de 61 km² l'hem dividit per motius geogràfics en dues subzones: la denominada Conca de la Riera de Mura i Cingles del Llobregat, que en els plànols està delimitada amb una línia discontinua de color vermell i té una superfície de 39 km²; i l'anomenada Conca de la Riera de Calders, que en els plànols està delimitada amb una línia discontinua de color marró i té una superfície de 22 km². Aquesta segona subzona es troba al nord de la primera.

Proposem que la zona esmentada passi a formar part del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, pel que acabem d'exposar, per protegir-la, gestionar-la i donar-la a conèixer i per promoure-hi el turisme cultural i de natura respectuós amb el medi. Aquesta proposta també té com a objectiu augmentar la diversitat biològica, geològica i paisatgística del Parc.

Proposem també que Món Sant Benet, que està situat a poc més de 4 km en línia recta del límit actual del parc esmentat, n'esdevingui la "porta nord-occidental" mitjançant la creació d'un centre d'interpretació del Parc i d'un jardí botànic dedicat a la seva flora i vegetació, l'ofertament d'excursions guiades i altres activitats didàctiques centrades en ell, etc.

Volem remarcar que el fet d'incorporar una part del tram mitjà de la vall del Llobregat al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac faria que aquest tingués força més biodiversitat i diversitat paisatgística, perquè actualment totes les zones fluvials que conté corresponen a cursos d'aigua de poc cabal. Així mateix, considerem que la incorporació en qüestió faria que la nombrosa població bagenca que viu molt a prop del tram de vall citat li donés més valor i sentís més seu el Parc.



Gran meandre del Llobregat vist des del capdamunt del cingle de Roca Tinyosa (Manresa).

La superfície delimitada per les línies vermella i marró discontinües del mapa del final constitueix una proposta provisional i poc precisa d'ampliació del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac que afecta nou termes municipals. Aquests són Calders, Monistrol de Calders,

Mura, Talamanca, el Pont de Vilomara i Rocafort, Navarcles, Sant Fruitós de Bages, Manresa i Castellgalí. Com ja s'ha dit, la proposta esmentada és provisional, la qual cosa significa que està oberta a modificacions proposades per entitats públiques i privades i per particulars.

2. Valor geològic de la zona afectada per la proposta d'ampliació

La zona pertany al [Geoparc de la Catalunya Central](#) i és especialment rica en elements d'interès geològic. Entre aquests destaquen els que venen a continuació.

El pont Foradat de les Arnaules (Manresa). Es tracta d'un pont natural format a causa de l'erosió diferencial. Vegeu-lo a la foto inferior.



L'esllavissada submarina de les Marcetes (Manresa)

La gola del Bigaire (Manresa)

L'esllavissada submarina de la riera de Mura (el Pont de Vilomara i Rocafort)

Els cicles granocreixents d'ambients deltaics de la riera de Mura prop del Ventaiol (Talamanca i el Pont de Vilomara i Rocafort).

Els estrats de gresos i la gran roca caiguda del gorg del Ventaiol de la riera de Mura (Talamanca i el Pont de Vilomara i Rocafort). Vegeu-los a la foto inferior.



El cingle de Roca Tinyosa (Manresa). Vegeu-lo a la foto inferior.



La cascada, el gorg i la roca calcària amb eriçons de mar de Sant Esteve de Vila-rasa (Talamanca). Vegeu-los a la foto inferior.



Les terrasses fluvials de Sant Benet de Bages, Sant Genís i el Puig (Sant Fruitós de Bages).

Els ràpids del riu Llobregat sobre calcàries amb formes d'erosió fluvial diferencial situades a tocar de Sant Benet de Bages (Sant Fruitós de Bages i Talamanca).

Els canals eocènics de zona mareal del mirador de Sant Benet de Bages (Sant Fruitós de Bages).

Els gras blocs de gres caiguts de la Tolega (Sant Fruitós de Bages).

La balma i el travertí de la font dels Caçadors (Sant Fruitós de Bages).

La successió estratigràfica granocreixent, la diàclasi i les calcàries coral·lines amb bons fòssils del torrentet proper al pont de les Generes (Sant Fruitós de Bages).

Els *pilows*, *balls* i *taffonis* dels gresos del cingle proper a la riba dreta del riu d'Or (prop de les Costes, Sant Fruitós de Bages).

Els afloraments de calcàries coral·lines, les petites cascades, els gorgs i els cingles de la zona dels Tres Salts (Sant Fruitós de Bages, Talamanca i el Pont de Vilomara i Rocafort).

El meandre abandonat de la riera de Calders (Calders).

Les cingleres de la riera de Calders de la zona de l'Angle (Calders).

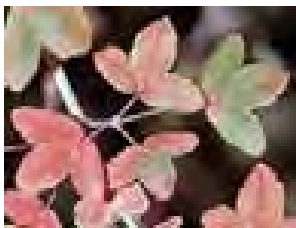
3. Valor botànic de la zona afectada per la proposta d'ampliació

La vegetació de la zona de la proposta d'ampliació, tot i que és predominantment mediterrània, conté nombroses espècies vegetals pròpies de la regió eurosiberiana, com ara el pi roig (*Pinus sylvestris*), el tortellatge (*Viburnum lantana*) o la maduixera (*Fragaria vesca*). Aquestes espècies es refugien a les obagues i les fondalades. La diferència entre els solells mediterranis sempre verds i les obagues de tendència eurosiberiana amb espècies llenyoses caducifòlies és enorme quant a la flora i la vegetació. Això fa que en superfícies escollides de poques hectàrees, com ara la vall del Llobregat prop de Sant Benet de Bages, s'hi pugui trobar una gran diversitat de plantes. En relació amb aquest fet, succeeix que diversos gèneres llenyosos hi estan representats a la vegada per una espècie de fulla persistent i una altra de fulla caduca. Podem trobar-hi el marfull (*Viburnum tinus*, espècie perennifòlia) creixent al costat del tortellatge (*Viburnum lantana*, espècie caducifòlia), l'aladern (*Rhamnus alaternus*, espècie perennifòlia) convivint amb l'espina cervina de fulla petita (*Rhamnus saxatilis*, espècie caducifòlia), el lligabosc mediterrani (*Lonicera implexa*, espècie perennifòlia) arrelat no gaire lluny del lligabosc etrusc (*Lonicera etrusca*, espècie caducifòlia) i el llentiscle (*Pistacia lentiscus*, espècie perennifòlia) creixent prop de la noguerola (*Pistacia terebinthus*, espècie caducifòlia).

Considerem que les comunitats vegetals més interessants de la zona són els boscos de pinassa (*Pinus nigra* subsp. *salzmannii*) i els bosquets d'auró negre (*Acer monspessulanum*).

Segons la Directiva 92/43 de la CEE (Directiva d'Hàbitats), els boscos de pinassa són un tipus d'hàbitat natural d'interès comunitari la conservació del qual requereix la designació de zones d'especial conservació. A la zona hi ha pinasses escampades per moltes obagues i fondalades, però els boscos extensos d'aquesta espècie es troben restringits a les obagues del nord i el nord-oest del poble de Mura, a l'obaga del Cingle (Talamanca) i a l'obaga del serrat del Vintró (Calders). Considerem important conservar aquestes bosquíries, perquè a la Catalunya Central la superfície coberta per pinasses va minvar molt per culpa dels extensos incendis forestals de 1994 i 1998. Prop de la colònia Jorba (Calders) hi ha un bosquet de pinasses que destaca per la gran alçada de molts dels exemplars que el formen i per l'abundància d'auró blanc (*Acer campestre*). A la pineda de l'obaga del cingle hi ha clapes de pi roig (*Pinus sylvestris*) i també hi ha un bosquet d'aquesta espècie prop de la colònia Jorba. Els pins rojos de la zona es troben en el límit de la seva àrea de distribució, i sovint pateixen les conseqüències de les sequeres estivals. És probable que vagin desapareixent a mesura que el clima es vagi fent més sec i càlid a causa de l'escalfament global. Per aquest motiu, considerem interessant fer un seguiment de les seves poblacions.

L'auró negre és un arbre de distribució submediterrània que no es troba a les zones més seques de la regió mediterrània. Destaca pels seus intensos colors tardorals que van del groc al granat passant pel taronja i el vermell. Els aurons (gènere *Acer*) europeus, a diferència dels nord-americans, no acostumen a formar boscos, sinó que es troben escampats enmig de masses forestals dominades per altres caducifolis. Aquesta norma no es compleix en alguns bosquets del Bages, que són autèntiques *auronedes* d'aurons negres on l'arbre dominant és aquesta espècie. Són bosquets d'aurons negres destacables de la zona, el del cingle dels Tres Salts (Sant Fruitós de Bages), el de l'obaga de les Generes (Talamanca), el del torrent del Ventaiol (el Pont de Vilomara i Rocafort) i el de la бага de Cucóles (el Pont de Vilomara i Rocafort).



Bosquet d'aurons negres del cingle dels Tres Salts a la tardor (Sant Fruitós de Bages).

El tipus de bosc que recobreix més superfície de la zona és la pineda de pi blanc (*Pinus halepensis*). Aquest bosc és, segons la Directiva d'Hàbitats de la CEE, un tipus d'hàbitat natural d'interès comunitari la conservació del qual requereix la designació de zones d'especial conservació. També ho són els alzinars (boscos de *Quercus ilex*) i els boscos de ribera d'àlbers

(*Populus alba*) i salzes blancs (*Salix alba*). D'ambdós tipus de bosc n'hi ha petits fragments a la zona.

Gran part dels vessants i el fons de la vall del torrent de Güell i del tram baix de la riera de Talamanca actualment estan coberts d'una roureda de rebrot formada per roures cerrioides (*Quercus x cerrioides*) i roures martinencs (*Quercus pubescens*). Això és així perquè els incendis forestals de 2005 i 1982 van eliminar els pins que cobrien aquests roures (no tota la zona es va cremar dos cops). Considerem que s'han de protegir i potenciar aquestes joves rouredes, perquè els roures, tot i que abunden a la zona, generalment no hi formen boscos extensos.



Grans pinasses que van sobreviure al foc i bosc de roures baixos de rebrot de la vall del torrent del Güell (Talamanca).

A la zona, el bosc de ribera és discontinu. En alguns fragments d'aquest bosc hi dominen els àlbers i en altres els pollancre (*Populus nigra*). També hi són presents els salzes blancs, els freixes de fulla petita (*Fraxinus angustifolia*), els verns (*Alnus glutinosa*) i els aurons blancs. El millor retall de bosc de ribera és el que s'estén per les ribes del Llobregat entre Sant Benet de Bages i el pont paral·lel a la resclosa de la fàbrica que hi ha a tocar d'aquest monestir. A gran part de l'àmbit del bosc de ribera aquest ha estat substituït per conreus, per plantacions fusteres de pollancre del Canadà (*Populus x canadensis*) o per canyes (*Arundo donax*).



Bosc de ribera format per pollancre (Populus nigra) i salzes blancs (Salix alba) de la confluència del riu Llobregat amb la riera de Mura. En aquest punt també conflueixen els termes municipals de Sant Fruitós de Bages, Talamanca i el Pont de Vilomara i Rocafort.

4. Valor faunístic de la zona afectada per la proposta d'ampliació

El text que ve a continuació ha estat redactat a partir d'un escrit dels biòlegs Marc Illa i Jordi Calaf.

- 4.1 La proposta inclou ambients fluvials de diferents tipologies. Alguns d'ells, com ara la riera de Mura i la de Talamanca, amb un bon estat de conservació causat per l'escassetat d'aportació de contaminants provinents de la seva conca. El riu Llobregat, a causa del seu abundant cabal, té unes característiques força diferents de les de qualsevol dels cursos fluvials que actualment es troben dins el Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, per la qual cosa considerem que incorporar-hi una part de la vall del Llobregat faria que la seva diversitat faunística augmentés clarament.

La bagra (*Squalius cephalus*), el barb cua-roig (*Barbus haasi*) i l'anguila (*Anguilla anguilla*) són les espècies més interessants de la ictiofauna. Destaquen l'abundància de tortuga de rierol (*Mauremys leprosa*), les poblacions de la qual s'han anat recuperant després de decennis d'absència, i les diverses citacions de llúdriga (*Lutra lutra*).

De les poblacions d'invertebrats lligades als ambients fluvials no se'n coneixen gaires detalls. És de destacar l'abundància en algunes zones de vegetació de ribera de l'escarabat *Hoplia coreulea*, que és de color blau metàl·lic i es troba inclòs en l'*Altas y libro rojo de los invertebrados amenazados de España*.

- 4.2 La proposta incorpora un interessant mosaic de matollars, boscos esclarissats i conreus derivats de l'activitat agrària dels darrers segles i dels incendis forestals. L'espècie més singular d'aquestes zones és el botxí meridional (*Lanius meridionalis*), un ocell considerat en perill d'extinció dins el Catàleg de fauna salvatge autòctona amenaçada de Catalunya. L'hortolà (*Emberiza hortulana*) és un altre ocell poc freqüent que hi és present. També hi ha l'escarabat *Timarcha sinuaticollis* (= *T. monserratensis*), el qual és considerat vulnerable dins el catàleg esmentat. Pel que fa a la població de rèptils, destaca la presència del llargardaix ocel·lat (*Timon lepidus*).
- 4.3 A banda dels cursos fluvials principals, la zona de la proposta d'ampliació compta amb diversos torrents i basses que acullen cinc espècies d'amfibis cada cop menys freqüents. Aquestes són el gripau d'esperons (*Pelobates cultripes*), que és una espècie amenaçada, el tòtil (*Alytes obstetricans*), el gripauet (*Pelodytes punctatus*), el gripau corredor (*Epidalea calamita*) i el gripau comú (*Bufo bufo*).
- 4.4 La proposta incorpora alguns espais forestals rellevants. Malgrat que la zona no ha quedat al marge dels incendis forestals, s'hi conserven encara pinedes de pinassa (hàbitat d'interès comunitari prioritari) on hi viu la graellsia (*Actias isabellae*) –una gran papallona nocturna protegida considerada de les més belles– i també alzines i roures prou vells com per mantenir poblacions de *Lucanus pontbrianti* i *Lucanus barbarossa*, dues espècies d'escarabats del grup dels cérvols voladors. La primera d'aquestes espècies és considerada vulnerable dins el Catàleg de fauna salvatge autòctona amenaçada de Catalunya i la segona també està protegida legalment.



Escarabat de l'espècie *Lucanus barbarossa*

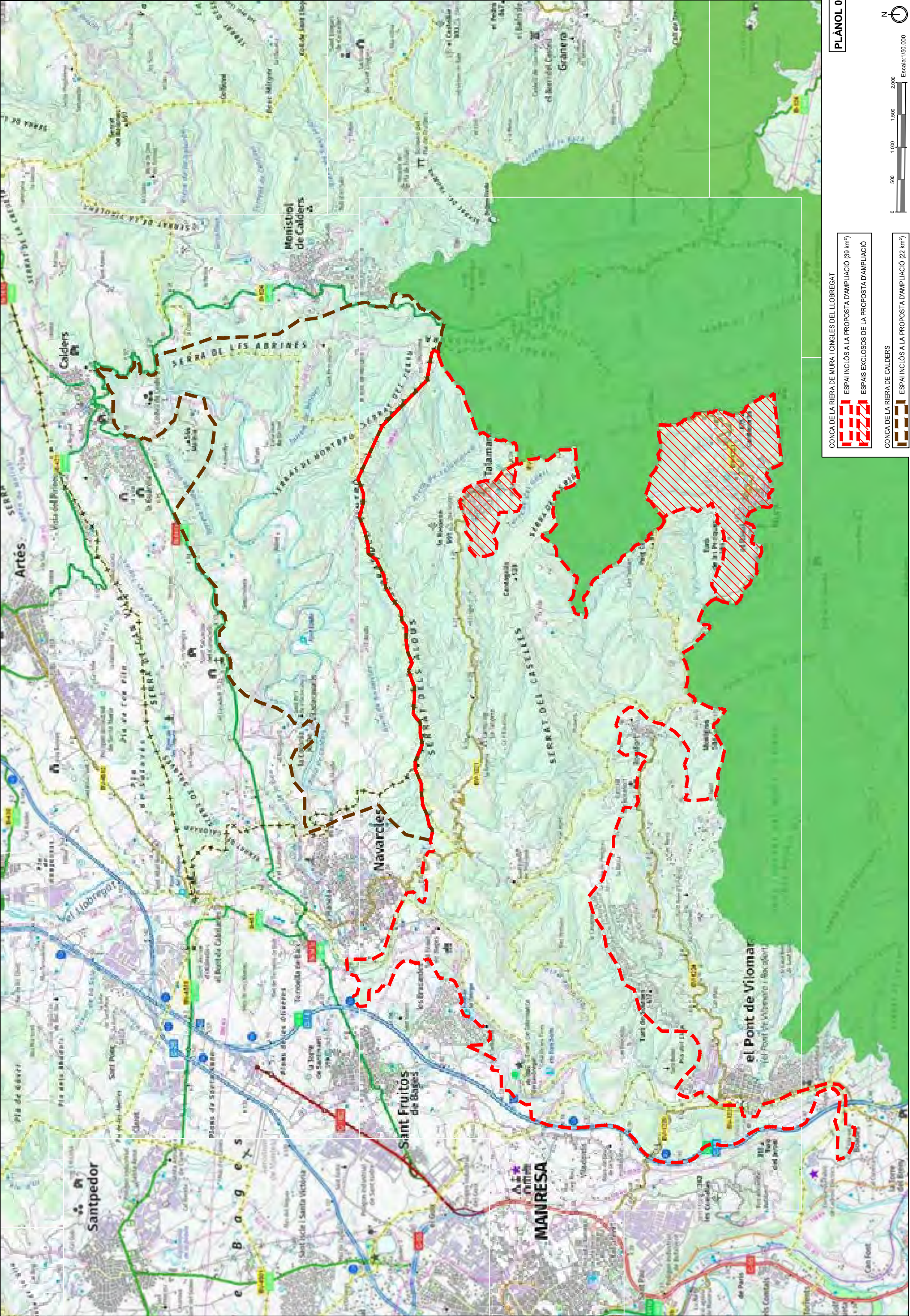
- 4.5 La proposta incorpora diverses cingleres lligades a la xarxa hídrica. Aquests espadats permeten la presència com a reproductors de dos rapinyaires emblemàtics, el duc (*Bubo bubo*) i l'àguila cuabarrada (*Aquila fasciata*). Aquesta àguila és considerada espècie en perill d'extinció dins el Catàleg de fauna salvatge autòctona amenaçada de Catalunya, i el duc també està protegit legalment.



Àguila cuabarrada (*Aquila fasciata*). Foto publicada per fotonatura.org.

- 4.6 Les dades de què es disposa per avaluar l'interès faunístic de la zona de la proposta d'actuació són limitades. La manca de prospecció històrica d'alguns grups pot portar sorpreses. Darrerament, per exemple, s'hi han citat tres espècies interessants d'ortòpters: *Xya variegata*, *Myrmecophilus* sp. i *Saga pedo*. Es desconeix l'estat de les poblacions d'escurçó ibèric (*Vipera latastei*), una serp amenaçada i protegida que ha estat citada al sector de Rocafort.
- 4.7 La zona de la proposta d'ampliació és interessant pel que fa als ratpenats. El fet que hi hagi construccions abandonades que encara conserven una part de la teulada o de forjats i cases habitades que tenen cellers o golfes poc transitats permet que algunes espècies de ratpenats amenaçades, com ara el ratpenat de ferradura gros (*Rhinolopus ferrumequinum*) i el ratpenat de ferradura petit (*Rhinolopus hipposideros*) s'hi refugiïn o hi tinguin colònies de cria.

PROPOSTA PROVISIONAL D'AMPLIACIÓ CAP AL NORD-OEST DEL PARC NATURAL DE SANT LLORENÇ DEL MUNT I L'OBAC



CONCA DE LA RIERA DE MURA I CINGLES DEL LLOBREGAT

ESPAI INCLOS A LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ (39 km²)

ESPAIS EXCLOSOS DE LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ

CONCA DE LA RIERA DE CALDERS

ESPAI INCLOS A LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ (22 km²)

ESPAIS EXCLOSOS DE LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ

CONCA DE LA RIERA DE CALDERS

ESPAI INCLOS A LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ (22 km²)

ESPAIS EXCLOSOS DE LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ

CONCA DE LA RIERA DE CALDERS

ESPAI INCLOS A LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ (22 km²)

ESPAIS EXCLOSOS DE LA PROPOSTA D'AMPLIACIÓ

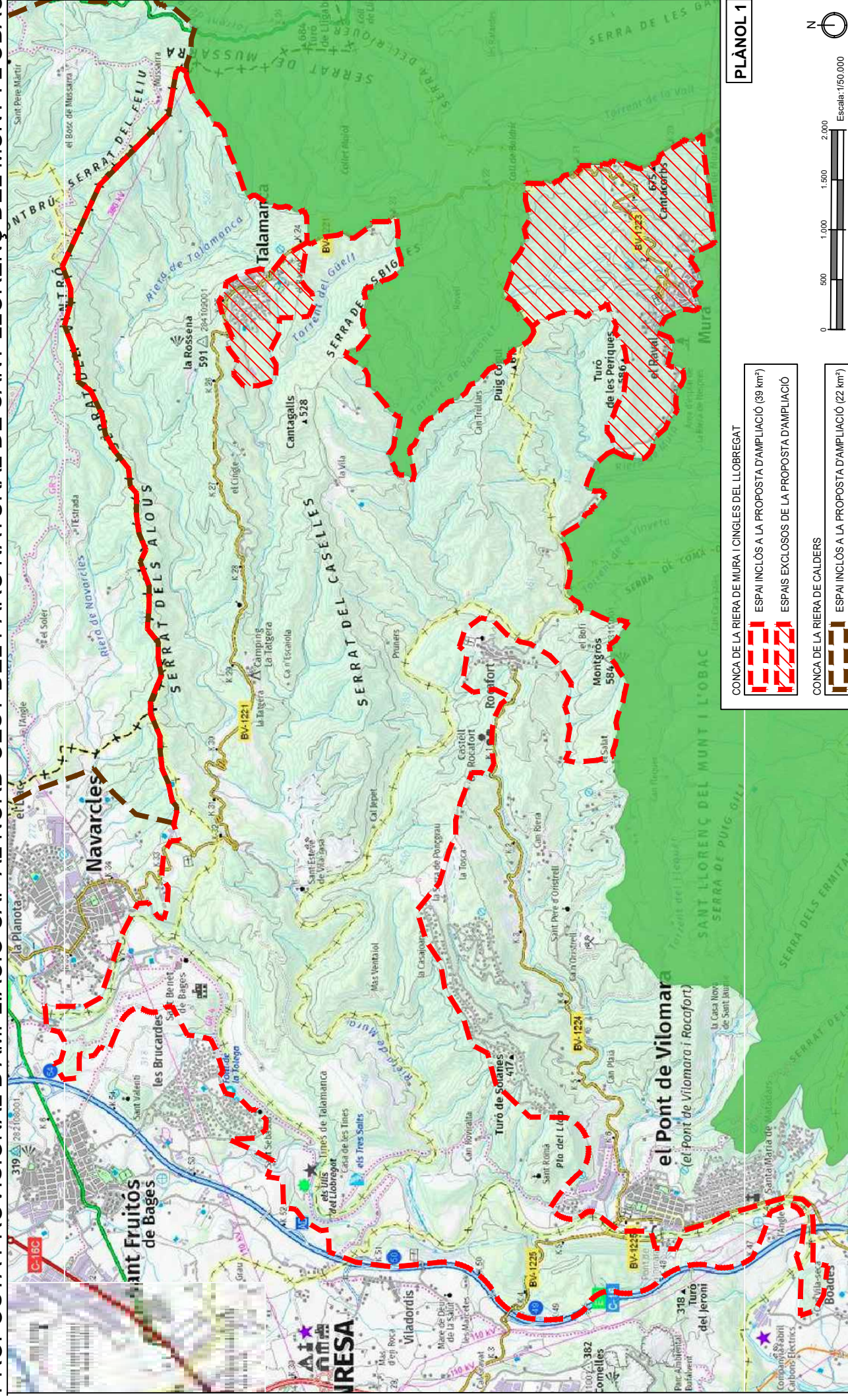
0 500 1.000 1.500 2.000

Escala: 1/50.000

N

PLÀNOL 0

PROPOSTA PROVISIONAL D'AMPLIACIÓ CAP AL NORD-OEST DEL PARC NATURAL DE SANT LLORENÇ DEL MUNT I L'OBAC



PROPOSTA PROVISIONAL D'AMPLIACIÓ CAP AL NORD-OEST DEL PARC NATURAL DE SANT LLORENÇ DEL MUNT I L'OBAC

